

назоўнікаў, аб'ектныя адносіны — пры дапамозе 96 прыназоўнікаў, часавыя — 81, мэтавыя — 34, прычынныя — 29, колькасныя — 17 прыназоўнікаў і г. д.).

Разам з тым, як і ў кожнай арыгінальнай, па-сапраўднаму наватарскай працы, у слоўніку маюцца асобныя выпадковыя правлікі і недагледды. Напрыклад, для прыназоўніка *пауэбок* (с. 111) не ўказаны тып семантыка-сінтаксічных адносін, якія ён выражае. Пры перавыданні разглядаемую працу варта дапоўніць, апрача існуючага рээстра прыназоўнікаў, яшчэ і рээстрам усіх семантыка-сінтаксічных адносін, што выражаюцца беларускімі прыназоўнікамі. Падобны дадатковы ўваход у слоўнік дапаможа пазбегнуць залішняй сінаніміі вылучасмых тыпаў такіх адносін і выкарыстання малапрадуктыўных тыпаў адносін, якія выражаюцца адзінкавымі прыназоўнікамі.

У цэлым жа, нягледзячы на выказаныя заўвагі, можна толькі парадавацца разам з аўтарам паспяхавому завяршэнню складанай і карпатлівай працы над слоўнікам і пажадаць яму шчаслівага плавання па хвалях чытацкага інтарэсу. Спектр магчымых выкарыстанняў гэтага слоўніка незвычайна шырокі: ён будзе карысным і для даследчыкаў пры ажыццяўленні імі лексікалагічных і граматычных даследаванняў, і для пісьменнікаў, журналістаў і перакладчыкаў падчас пошуку імі свежага, незацяганага прыназоўніка, і для ўсіх, хто вывучае слоўныя і граматычныя багацці роднай мовы.

В. К. Шчэрбін

І. Р. Ш к р а б а. Самабытнае слова: Слоўнік беларускай безэквівалентнай лексікі (у рускамоўным дачыненні). Мн.: «Беларуская Энцыклапедыя» імя Петруся Броўкі, 1994. 223 с.

За апошнія гады, нягледзячы на глыбокі фінансавы-эканамічны крызіс, у якім апынулася Рэспубліка Беларусь, беларуская лексікаграфія папоўнілася вялікай колькасцю цікавых і патрэбных лексікаграфічных даследаванняў, многія з якіх пакінуць прыкметны след у гісторыі беларускага мовазнаўства. Да ліку такіх прац адносяцца найперш «Фразеалагічны слоўнік мовы твораў Якуба Коласа» пад рэд. А. С. Аксамітава (1993), «Тлумачальны слоўнік беларускіх прыназоўнікаў» П. П. Шубы (1993), «Слоўнік паранімаў беларускай мовы» С. М. Грабчыкава (1994), «Слоўнік антонімаў беларускай мовы» У. М. Лазоўскага (1994), «Адваротны слоўнік беларускай мовы» Л. М. Вардамацкага і В. І. Несцяровіча і многія іншыя зборы беларускай лексікі і фразасалогіі.

Нядаўна на паліцах кнігарняў з'явілася цікавая праца дацэнта кафедры сучаснай беларускай мовы нашага ўніверсітэта І. Р. Шкрабы «Самабытнае слова» (у рускамоўным дачыненні) — слоўнік беларускай безэквівалентнай лексікі, выдадзены ў выдавецтве «Беларуская Энцыклапедыя» імя Петруся Броўкі (1994). У гэтым слоўніку змешчана каля 900 так званых безэквівалентных лексічных адзінак — слоў, якія ў рускай мове не маюць аднаслоўнага адпаведніка і перадаюцца апісальным спосабам, словазлучэннямі, напрыклад: *агораць* — прыбresti или купить с большим трудом, *баравіна* — возвышенный участок леса в бору, *дзічка* — плод дикого дерева (яблони, груши и т. д.), *заскварыць* — заправить жареным салом і г. д. Такія

словы ў навуковай літаратуры акрэсліваюцца паняццем «безэквівалентныя», гэта значыць такія, якія не маюць аднаслоўнага рускамоўнага эквівалента. Іменна такія словы выклікаюць найбольшыя цяжкасці ў перакладчыцкай справе і пры засваенні самабытнага беларускага лексічнага матэрыялу. Такім чынам, безэквівалентная лексіка — гэта арыгінальнае, самабытнае духоўнае багацце беларускага народа, нацыянальная спецыфіка беларускай мовы. Так, адзнаку нацыянальнага, мясцовага, гістарычнага ці міфалагічнага каларыту нясуць на сабе такія спрадвечна беларускія словы, як *верашчака*, *заворыны*, *дакоскі*, *рэззіны*, *дзядэжыванне*, *адлечіць*, *акалечыць*, *абязвечыць*, *аплік*, *асушак*, *палойка*, *паўмісак*, *не-руш*, *цагелёня*, *шаткаванка*. У мове выдатных майстроў беларускага мастацкага слова такая лексіка вызначае індывідуальна-аўтарскае аблічча, яго пісьменніцкую манеру пісьма.

Безэквівалентная лексіка, што змяшчаецца ў рэцэнзуемым слоўніку, — гэта шырокаўжывальныя ў сучаснай вуснай і пісьмовай практыцы словы, вузкамясцовыя і ўстаралыя лексічныя адзінкі. Выкарыстаныя аўтарам беларуска-рускія, руска-беларускія перакладныя і тлумачальныя слоўнікі, тэорыя і практыка іх укладання, лексічны матэрыял «Этнаграфіі Беларусі», шматлікія іншыя лексікаграфічныя зборнікі далі магчымасць укладальніку забяспечыць Слоўнік неабходнай лексіка-семантычнай, граматычнай і стылістычнай кваліфікацыяй і каментарыямі. Крыніцай ілюстрацыйнага матэрыялу служылі творы беларускай мастацкай літаратуры і публіцыстыкі XIX — XX стст., слоўнікі.

У прадмове да Слоўніка аўтар справядліва падкрэслівае, што Слоўнік беларускай безэквівалентнай лексікі, з'яўляючыся першым такога тыпу слоўнікам, не прэтэндуе на паўнату і вычарпальнасць гэтай лексікі ў лексічным корпусе нацыянальнай беларускай мовы. Сапраўды, за межамі яго застаўся пэўная частка арыгінальнай, самабытнай беларускай лексікі, якая складае яе аснову і адметнасць. Аднак праца, выкананая І. Р. Шкрабай, без усялякага сумнення, прынясе свой багаты плён, бо гэты Слоўнік адрасуецца перш за ўсё выкладчыкам роднай мовы, студэнтам-філолагам, перакладчыкам, журналістам, рэдактарам, усім тым, каму не абыхаўся лёс роднага слова. У заключэнне — шчыра падазяка аўтару Слоўніка І. Р. Шкрабе і калектыву выдавецтва «Беларуская Энцыклапедыя» за выкананую скрупулёзную працу.

Я. М. Камароўскі

Светомирен дух / Книга за проф. Иванчев. Составители Я. Бъчваров, В. Тодоров. Университетско издателство «Св. Климент Охридски», издательство «Хемус». София, 1993. 191 с.

З вокладкі глядзіць на нас знаёмы твар: наш сябра прафесар Светамір Іванчэў, ініцыятар супрацоўніцтва моваведаў Балгарыі і Беларусі, арганізатар першых балгарска-беларускіх лінгвістычных сімпозіумаў, што адбываліся па чарзе ў Мінску і Сафіі ў 1976, 1979, 1982, 1985, 1987 і 1990 гг., плёнам якіх сталі спецыяльныя нумары заснаванага Іванчэвым часопіса «Споставително езикознание» і штогодніка Сафій-